DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref	Vår ref	Dato
	18/3611-2	10. desember 2018

Representantforslag 46 L (2018–2019) om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser

Jeg viser til brev av 22.11.2018 der arbeids- og sosialkomiteen ber om min vurdering av forslag i dokument 8: 46 L (2018–2019) fra stortingsrepresentantene Per Olaf Lundteigen, Sigbjørn Gjelsvik og Kjersti Toppe om endring av lov om samordning av pensjons- og trygdeytelser.

Arbeids- og sosialkomiteen ber om en vurdering av følgende forslag:

«I

I lov 6. juli 1957 nr. 26 om samordning av pensjons- og trygdeytelser gjøres følgende endring:

§ 24 nr. 1 skal tredje ledd lyde:

Dersom tjenestepensjonen tas ut etter fylte 67 år, benyttes forholdstallet på uttaks-tidspunktet. Dette gjelder også dersom det er tatt ut hel eller delvis alderspensjon fra folketrygden på et tidligere tidspunkt. Det skal likevel ikke benyttes lavere forholdstall enn 1,000 ved beregning av samordningsfradragene.

II

Endringen trer i kraft straks med virkning fra 1. januar 2011.»

Forslagsstillerne viser til at bakgrunnen for lovforslaget er å rette opp en urett i dagens lovverk for medlemmer i offentlige tjenestepensjonsordninger født i årene 1944–1953 som fortsetter i offentlig stilling i en viss periode etter fylte 67 år. Forslagsstillerne viser til at uretten er knyttet til reglene for samordning mellom tjenestepensjon og folketrygd som trådte i kraft fra 2011 og som påfører denne gruppen en urimelig reduksjon i utbetalt tjeneste-pensjon. Forslagsstillerne viser videre til at dersom denne gruppen arbeider lenge nok, vil hele den opptjente tjenestepensjonen gå tapt.

Postadresse: Postboks 8019 Dep 0030 Oslo
Kontoradresse: Akersgata 64 Telefon* 22 24 90 90
Org no.: 983 887 457

Før jeg kommenterer selve representantforslaget, vil jeg minne om begrunnelsen for og hovedmålsettingene med pensjonsreformen. Pensjonsreformen har primært som mål å sikre et bærekraftig pensjonssystem. Bakgrunnen for reformen er en markert aldring av befolkningen som kom til å stille pensjonssystemet og offentlige finanser ovenfor store utfordringer. Da folketrygdens alderspensjon ble etablert i 1967, sto det nær fire yrkesaktive bak hver pensjonist. Dette forholdstallet var i 2007 blitt redusert til 2,6 og forholdstallet var forventet å bli redusert ytterligere til 1,8 uten endret politikk. Pensjonsreformen er derfor svært viktig for bærekraften i velferdsordningene, både fordi den vil dempe veksten i pensjonsutgiftene som andel av BNP når levealderen øker, og fordi den gir vesentlig bedre insentiver til å stå lenger i jobb.

Pensjonsreformen har blitt omtalt som et «politisk mirakel». Ifølge rådende statsvitenskapelige teorier på 90-tallet skulle det nemlig ikke la seg gjøre å gjennomføre åpenbare innstramminger i pensjonssystemet gjennom vanlige demokratiske prosesser. Jeg mener at grunnen til at det lyktes var gode tverrpolitiske kompromisser, som var grundig utredet og forankret. Arbeidet med pensjonsreformen har pågått siden 2001 da regjeringen Stoltenberg I nedsatte Pensjonskommisjonen. Med avtalen jeg inngikk med partene om ny offentlig tjenestepensjon 3. mars i år er snart den siste brikken i pensjonsreformen på plass. Veien mot en fullstendig pensjonsreform har vært en komplisert prosess med en lang tverrpolitisk historie. Den har handlet om å balanserer hensynene til ulike yrkesgrupper, kjønn og generasjoner, og om å finne gode kompromisser som står seg over tid.

For at vi skal lykkes med pensjonsreformens intensjon, å sikre et bærekraftig pensjonssystem, er det viktig at vi står ved de vedtakene som har blitt fattet. Vi vil ikke lykkes med å oppnå et bærekraftig system dersom vi gjør om på tidligere vedtak så snart innsparingstiltakene begynner å virke. Et økonomisk og sosialt bærekraftig pensjonssystem er den beste garantien for å sikre pensjonene også for framtidens pensjonister. Vi vil ikke lykkes med dette om vi fortsetter å skyve regningen foran oss gjennom å stadig justere på regelverket.

Når det gjelder selve representantforslaget vil jeg først gjøre rede for gjeldende regelverk for samordning av offentlig tjenestepensjon og hvilke vurderinger som lå til grunn da loven ble vedtatt. Jeg vil også gjøre rede for hvilke utslag gjeldende regelverk gir sammenlignet med systemet som gjaldt før pensjonsreformen. Jeg vil videre gjøre rede for konsekvensene av forslaget, herunder de de økonomiske og administrative konsekvensene, før jeg til slutt foretar en samlet vurdering av forslaget.

Gjeldende regelverk for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjonsordning med alderspensjon fra folketrygden

Offentlig tjenestepensjon er en bruttoordning som lover et samlet pensjonsnivå fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Bruttonivået er 66 prosent av sluttlønn, gitt full opptjening. Tjenestepensjonen utbetales som differansen mellom bruttonivået og et fradrag for folketrygden. Fradraget for folketrygden omtales gjerne som samordningsfradrag. Bruttoordningen gir et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonen, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. I tilfeller der folketrygden utgjør en lav andel av sluttlønnen, blir bidraget fra tjenestepensjonen høyt. I tilfeller der folketrygden utgjør en høy andel, blir bidraget fra tjenestepensjonen lavt.

I tariffoppgjøret 2009 ble det avtalt å videreføre bruttoordningen og AFP i offentlig sektor, men tilpasse bruttoordningen til fleksibel alderspensjon i folketrygden. Avtalen ble fulgt opp gjennom behandlingen av Prop. 107 L (2009–2010) som ble fremmet av Regjeringen Stoltenberg II.

Offentlig tjenestepensjon for årskullene 1944–1953 levealdersjusteres ved hjelp av folketrygdens forholdstall. Forholdstallene tar hensyn til levealderen i befolkningen og øker

mellom årskull som følge av at levealderen øker over tid. Levealdersjusteringen fører til at den årlige pensjonen reduseres noe fra årskull til årskull som følge av at yngre årskull kan regne med flere år som pensjonister. Dette gjelder for en gitt uttaksalder. Den enkelte kan kompensere for levealdersjusteringen ved å utsette uttaket av pensjon. Bruttopensjonen levealdersjusteres når tjenestepensjonen tas ut, men tidligst fra 67 år (samordnings-tidspunktet). Ved uttak etter 67 år øker brutto tjenestepensjon inntil forholdstallet er 1,000, det vil si når man har utsatt uttaket tilstrekkelig lenge til at man har kompensert for den fulle effekten av levealdersjusteringen. Dersom uttaket utsettes utover dette tidspunktet, øker ikke bruttopensjonen.

Alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon samordnes med alderspensjon fra folketrygden tidligst fra 67 år. Fradraget for alderspensjon fra folketrygden levealdersjusteres også ved hjelp av forholdstall for årskullene 1944–1953. Når samordningsfradraget levealdersjusteres, legges forholdstallet som gjelder på samordningstidspunktet til grunn, uavhengig av om folketrygden er tatt ut tidligere. Ved uttak av tjenestepensjon etter 67 år øker samordnings-fradraget. Det er ingen tilsvarende nedre grense på 1,000 for samordningsfradraget som det er på bruttopensjonen. Dette innebærer at tjenestepensjonen, etter samordning, blir lavere dersom uttaket utsettes utover det som kreves for å kompensere for levealdersjusteringen, dvs. utover alderen hvor forholdstallet er 1,000.

Jeg mener at det går tydelig fram av Prop. 107 L (2009–2010) at samlet pensjon ikke skal øke ved utsatt uttak etter at en har kompensert for den fulle effekten av levealders-justeringen, dvs. etter at forholdstallet er 1,000. I proposisjonen blir det blant annet pekt på at flere høringsinstanser har argumentert for at samlet pensjon skal øke som følge av at folketrygden øker ved fortsatt arbeid etter at brutto tjenestepensjon utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget. Departementet har følgende vurdering i proposisjonen:

«Departementet viser til at tariffpartene i offentlig sektor ikke ble enige om å innføre fleksibelt nøytralt uttak av offentlig tjenestepensjon, men å videreføre dagens bruttoordning som blant annet innebærer at en ikke får høyere pensjonsnivå utover full opptjening selv om en fortsetter i arbeid. Å begrense samordningsfradragene når forholdstallet i folketrygden er lavere enn 1 ville medført at det ble inn ført fleksibilitet oppover i de offentlige tjeneste-pensjonsordningene, og vi ville fått en ny samordningsfordel.»

I sin vurdering skriver departementet videre:

«Departementet foreslår at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke til en har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Departementet foreslår videre at opptjening av tjenestepensjon og alderspensjon fra folketrygden ut over dette ikke får konsekvenser for samlet pensjon. Dette er ikke til hinder for at pensjonen kan øke som følge av at pensjonsgrunnlaget blir høyere eller at tjenestetiden øker.»

Stortinget ble altså, av regjeringen Stoltenberg II, forelagt at samlet pensjon ikke skal øke ved utsatt uttak etter at en har kompensert for levealdersjusteringen, dvs. etter at forholdstallet er 1,000.

I arbeids- og sosialkomiteens oppsummering av forslagene står det blant annet:

«Det foreslås videre at brutto tjenestepensjon ved arbeid etter 67 år kan øke slik at en kan kompensere for effekten av levealdersjusteringen. Det vil si at pensjonen kan øke inntil forholdstallet er 1. Arbeid utover denne alderen vil normalt ikke få betydning for samlet pensjon, bortsett fra tilfeller der pensjonsgrunnlaget blir høyere eller tjenestetiden øker.»

Flertallet i komiteen hadde ikke merknader til forslaget og sluttet seg til forslagene fra regjeringen Stoltenberg II. Flertallet hadde ingen merknader til forslaget selv om Fremskrittspartiets medlemmer skriver at de «har merket seg at regjeringen har valgt den

strengest tenkelige beregning når offentlig ansatte jobber lenger enn «den nødvendige pensjonsalder».

Utslagene ved gjeldende regelverk, sammenlignet med systemet som gjaldt før 2011

For årskull født fra og med 1944 ble det altså fra og med 2011 innført levealdersjustering av offentlig tjenestepensjon samt fleksibel alderspensjon fra folketrygden. Jeg velger å belyse utslagene ved gjeldende regelverk ved å se på 1948-kullet. Figur 1 under illustrerer samlet pensjon og sammensetningen av pensjonen for 1948-kullet etter uttaksalder.

Figur 1 Samlet pensjon og sammensetting av pensjon etter uttaksalder. Kompensasjonsgrader målt i prosent. 1948-kullet. Gjeldende regler

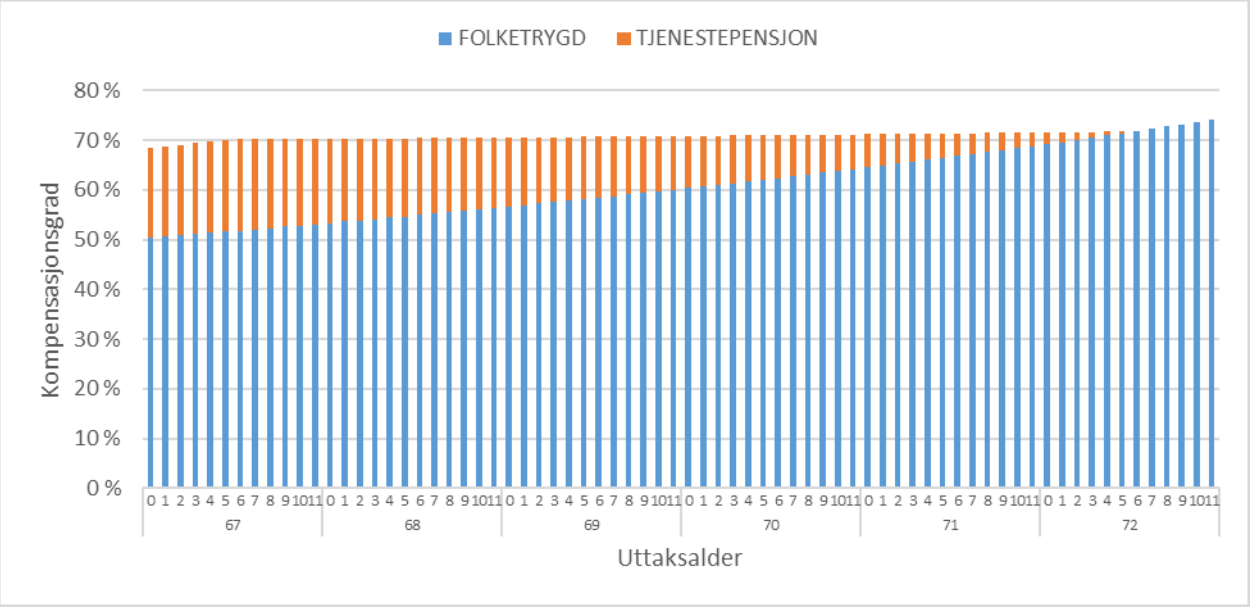

Samlet pensjon øker med utsatt uttak frem til 67 år og 6 måneder, da er forholdstallet til 1948-kullet 1,000. Hele effekten av levealdersjusteringen er da kompensert for og samlet pensjon tilsvarer nivået offentlig ansatte hadde før pensjonsreformen. Uttak etter 67 år og 6 måneder øker ikke samlet pensjon. Utsatt uttak øker alderspensjonen fra folketrygden og også samordningsfradraget, mens bruttopensjonen ikke øker. Tjenestepensjonen etter samordning reduseres som en følge av dette, men samlet pensjon er høyere enn bruttonivået på 66 prosent på grunn av samordningsfordelene. Ved utsatt uttak til 72 år og 6 måneder overstiger samordningsfradraget nivået på bruttopensjonen, og det blir ikke utbetalt tjenestepensjon. De som utsetter uttaket til etter 72 år og 6 måneder mottar altså kun alderspensjon fra folketrygden. For årskull født senere enn 1948 inntreffer alderen hvor en har kompensert for levealdersjusteringen (forholdstallet er 1,000) senere enn ved 67 og 6 måneder, for eksempel må 1953-kullet utsette uttaket til 68 år for å kompensere for effekten av levealdersjusteringen.

Før 2011 ble hverken offentlig tjenestepensjon eller folketrygden levealdersjustert, og det var ikke fleksibelt uttak av folketrygden. Dette innebar at utsatt uttak ikke ga høyere årlig ytelse, hverken i folketrygden eller fra offentlig tjenestepensjon. Resultatet var at hverken samlet pensjon eller sammensetningen av pensjonen var avhengig av uttaksalder. Figur 2 under illustrerer systemet som gjaldt før 2011.

Figur 2 Samlet pensjon og sammensetting av pensjon etter uttaksalder. Kompensasjonsgrader målt i prosent. <u>Før 2011</u>

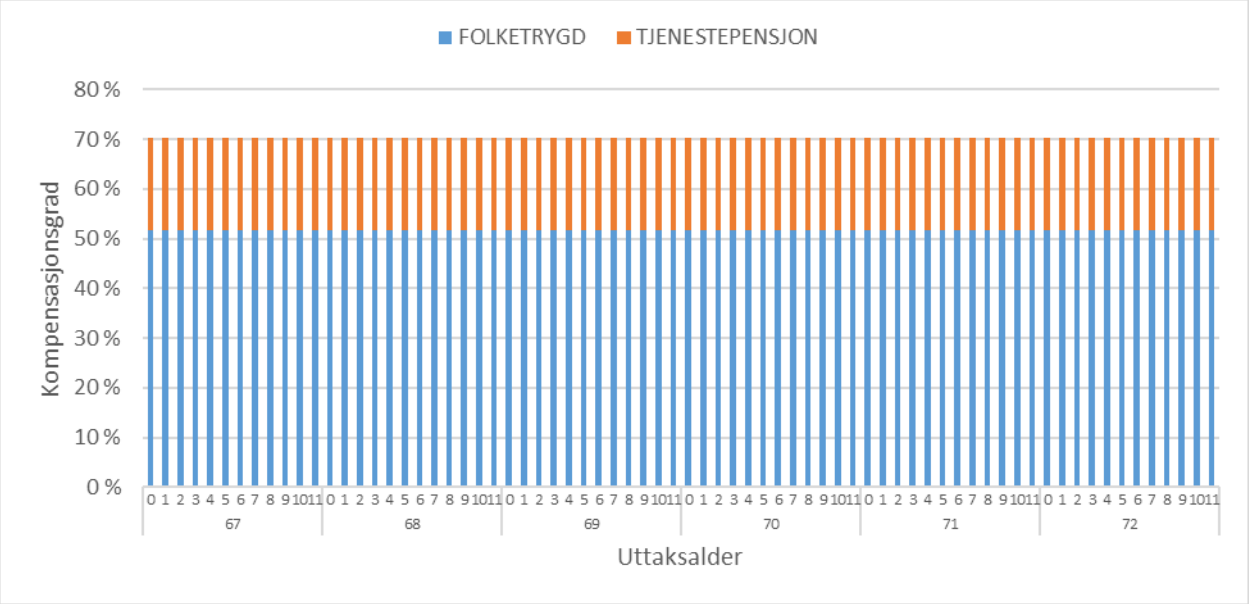

Årskullene 1944–1953 får altså om lag samme nivå på samlet pensjon som de ville fått uten pensjonsreformen. De får kun en annen sammensetting av samlet pensjon. Bruttoordningen gir et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonen, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen.

Nærmere om forslaget i dokument 8: 46 L (2018–2019)

Forslaget innebærer at det ikke skal benyttes et lavere forholdstall enn 1,000 på samordningsfradraget. Dette vil ha som resultat, slik det også er kommentert av departementet i Prop 107 L (2009–2010), at samlet pensjon øker med uttaksalder fra fylte 67 år. Samtidig har de aktuelle årskullene fått videreført den gamle AFP-ordningen, som sikrer at tidlig uttak *ikke* påvirker nivået på livsvarig pensjon. Det innebærer altså at offentlig ansatte i disse årskullene får et system hvor de som slutter før 67 år ikke selv bærer kostnaden for tidliguttak, mens de som jobber lenge får gevinsten av sent uttak.

Figur 3 under illustrerer resultatet av forslaget for 1948-kullet.

Figur 3 Samlet pensjon og sammensetting av pensjon etter uttaksalder. Kompensasjonsgrader målt i prosent. 1948-kullet. <u>Representantforslaget</u>

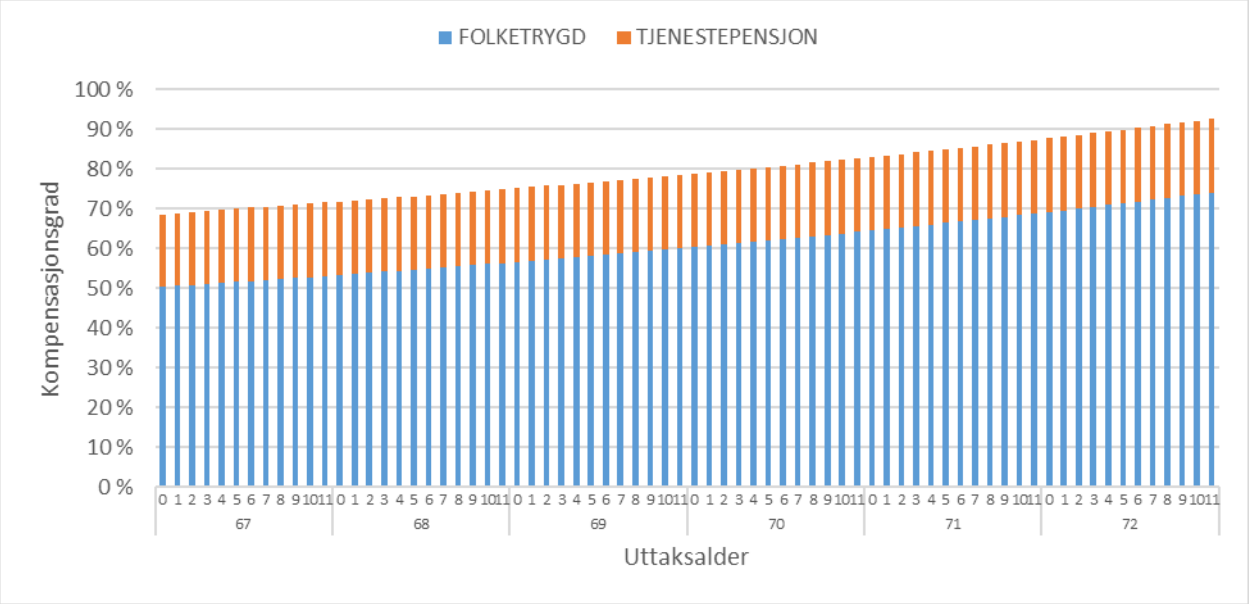

1948-kullet vil altså med representantforslaget, få en samlet kompensasjonsgrad på over 90 prosent, dersom de står i jobb til 73 år. Dette er 24 prosentpoeng høyere enn bruttogarantien. At systemet ikke er innrettet slik, er etter mitt skjønn ikke en urett i dagens lovverk, slik forslagsstillerne hevder. Dagens regelverk gir disse årskullene en samlet pensjon som er høyere enn bruttogarantien på 66 prosent dersom de utsetter uttak av pensjon til de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Jeg er derfor uenig i premisset til forslagsstillerne om at det er en urett i dagens lovverk som bør rettes opp.

Økonomiske og administrative konsekvenser av forslaget

For å belyse de økonomiske konsekvensene av forslaget, har jeg fått Statens pensjonskasse (SPK) og Kommunal landspensjonskasse (KLP) til å gjennomføre nødvendige beregninger. Det foreligger ikke tilsvarende beregninger for de selvstendige kommunale pensjonskassene og andre pensjonskasser med offentlig tjenestepensjon.

<u>Etterbetaling av pensjon</u>

Tall fra SPK viser at det er 10 500 personer som har fått samordningsfradraget beregnet med et forholdstall som er lavere enn 1,000 per november 2018. Dette betyr at det er 10 500 pensjonsmottakere som vil bli berørt dersom forslaget gis med virkning fra 2011. Samlet beløp som må etterbetales dersom forslaget gis med tilbakevirkning fra 2011 er beregnet til 675 millioner kroner. For årskullene 1944 til og med 1948 er det om lag 1500 personer i hvert årskull som foreløpig har fått samordningsfradraget beregnet med et lavere forholdstall enn 1,000. For de yngre årskullene er det foreløpig færre per årskull, ettersom en større andel fortsatt står i stilling og dermed ennå ikke har tatt ut tjenestepensjon. Disse har imidlertid stått så lenge i stilling at de har kompensert for den fulle effekten av levealdersjusteringen og vil ved uttak av pensjon få fastsatt samordningsfradraget med et lavere forholdstall enn 1,000. Forslaget vil dermed innebære merutbetalinger også til disse. Blant 1950-årskullet er det for eksempel fortsatt over 1 000 personer som fortsatt står i stilling.

Figuren 4 viser etterbetaling fra SPK fordelt på årskull.

Figur 4 Samlet etterbetaling per årskull ved forslaget. Millioner kroner

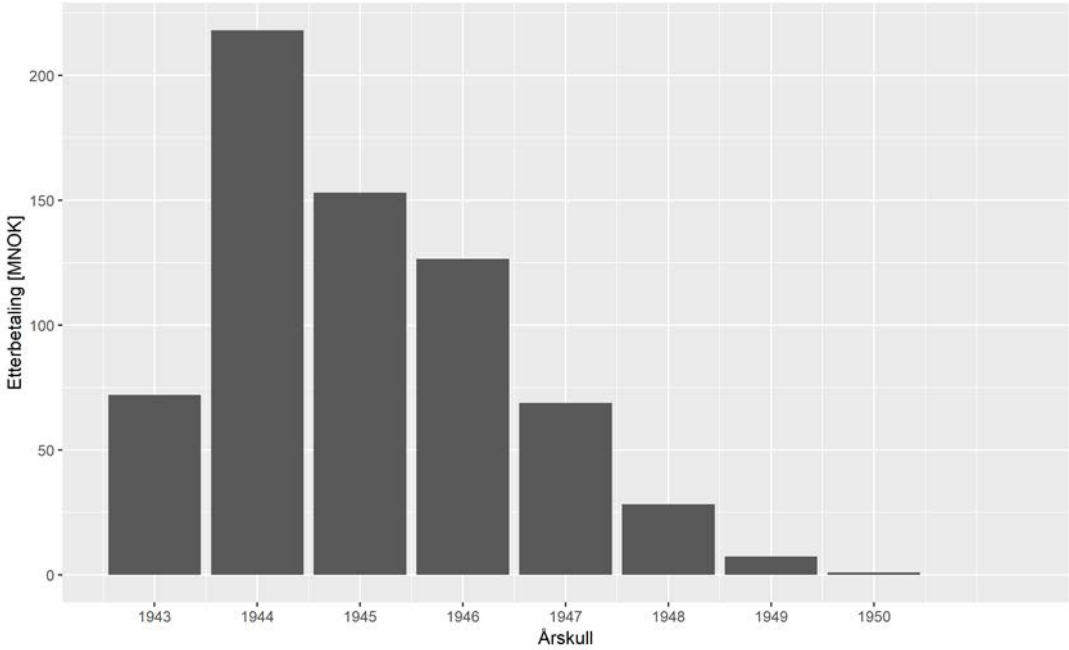

Etterbetalingen er lavere jo yngre årskullet er. Årsaken er todelt:

- Yngre årskull har hatt færre år med utbetaling slik at samlet etterbetaling ikke vil gjelde så mange år.
- Jo yngre årskull jo flere er det som fremdeles er i jobb. Effekten av forslaget vil være større jo lenger man står i stilling etter at forholdstallet har passert 1. De som vil få de største effektene blant yngre årskull har ennå ikke sluttet i jobb, og har derfor ennå ikke tatt ut tjenestepensjon.

I KLP er det for årskullene 1944–1951 (1951-kullet fyller 67 år i 2018) om lag 75.000 personer som har fått alderspensjon fra tjenestepensjon samordnet med alderspensjon fra folketrygden. Blant disse har om lag 6 250 (8,3 prosent) fått samordningsfradraget beregnet med et forholdstall lavere enn 1,000. KLP har anslått at en lovendringen med virkning fra 2011 vil gi om lag 500 millioner i tilbakebetaling av pensjon.

Utgifter fremover

Jeg viser til lov 15.6.2018 nr. 30, jf. Prop. 61 L (2017–2018), Innst. 343 L (2017–2018) og lovvedtak 67 (2017–2018), der reglene for samordning av alderspensjon fra offentlig tjenestepensjon blant annet ble vedtatt tilpasset de nye opptjeningsreglene for alderspensjon fra folketrygden. De nye opptjeningsreglene fases gradvis fra og med årskullene født i 1954 og gjelder fullt ut for alle født i 1963 eller senere. 1954-kullet fyller 67 år i 2021 og vil da kunne ta ut alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen som skal samordnes med alderspensjon som dels er tjent opp etter gamle og dels etter nye regler.

Lovendringene som av dette vedtak er foreløpig ikke trådt i kraft. Representantforslaget tar ikke innover seg de vedtatte, men ennå ikke ikraftsatte, endringene. Det framgår derfor ikke direkte hvordan forslaget er ment å virke for årskullene 1954–1962, som skal tjene opp alderspensjon i folketrygden, dels etter nye og dels etter gamle regler.

Jeg viser også til avtalen 3. mars 2018 om tjenestepensjon for ansatte i offentlig sektor. Det framgår av avtalen at offentlig ansatte født i 1963 eller senere fra 2020 skal tjene opp alderspensjon i en ny påslagsmodell, med fullt fleksible uttaksregler fra 62 år. Videre framgår det at pensjon opptjent i dagens bruttomodell også skal kunne tas ut fleksibelt. Lovforslag

som følger opp avtalen ble sendt på høring 17. oktober. I tråd med dette vil representant-forslaget ikke vil få konsekvenser for offentlig ansatte født i 1963 eller senere.

SPK har beregnet merutgifter fremover for årskull født før 1963 ved to alternative tolkninger av forslaget:

1. Dersom det kun gjelder samordningsfradrag for gammel folketrygd
2. Dersom det også gjelder samordningsfradrag for ny folketrygd

For å gi anslag på utgifter framover er det nødvendig å gjøre forutsetninger om levealder. SPK har forutsatt at et årskulls gjennomsnittlig levealder tilsvarer den forventede levealder som er lagt til grunn for fastsetting av folketrygdens delingstall. Det er videre forutsatt at årskullene til en viss grad tilpasser seg levealdersjusteringen slik at den gjennomsnittlige effekten per år per mottaker i fremtiden vil være om lag lik det som hittil er observert.

Figur 6 under viser årlige merutgiftene fremover i tid. De grønne søylene viser fremtidige merutgifter knyttet til samordning med gammel folketrygd. De røde søylene viser fremtidig merutgifter knyttet til samordningen med ny folketrygd.

Dersom alternativ 1 legges til grunn representerer de grønne søylene fremtidige merutgifter. Ved alternativ 2 vil fremtidige merutgifter være de blå søylene, som er summen av de grønne og de røde søylene. Merutgiftene er her uttrykt i faste 2018-kroner. Samlet merutgifter framover fra og med 2019 til 2045 utgjør 7 milliarder kroner, dersom alternativ 1 legges til grunn. Dersom alternativ 2 legges til grunn vil samlede merutgifter fremover være 8,2 milliarder kroner.

Figur 6 Forventet årlig merutgift fremover ved Representantforslaget. Millioner kroner

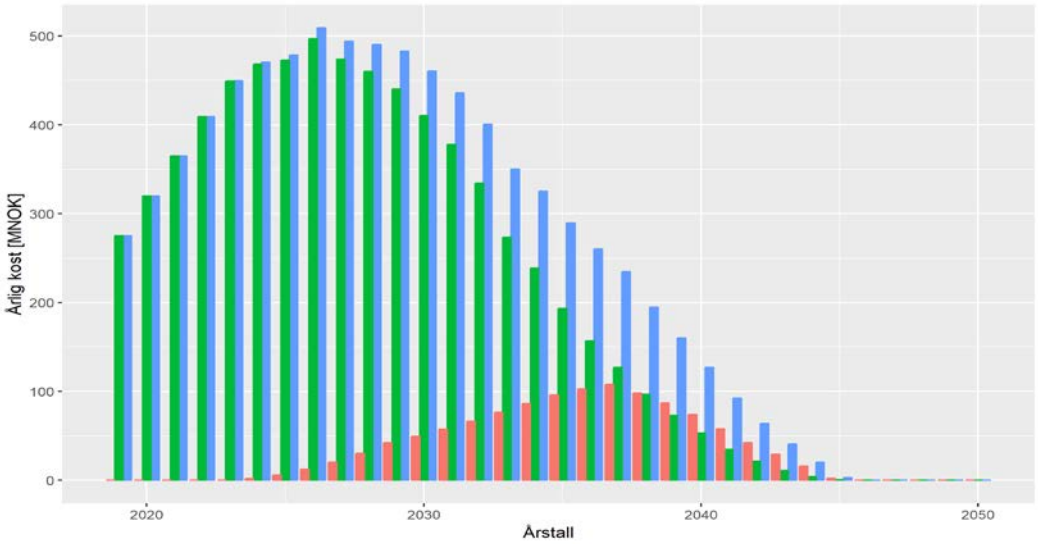

KLP har ikke beregnet merutgifter fremover i tid. Dersom man antar at størrelsesforholdet mellom de framtidige merutgiftene til KLP og SPK er lik som for etterbetalingen, kan KLPs fremtidige merutgifter anslås til et beløp i størrelsesorden 5 til 6 milliarder kroner.

Merutgifter totalt

Merutgiftene fremover i tid kan altså anslås til mellom 12 og 14 milliarder kroner. I tillegg vil det være en engangseffekt med tilbakebetalinger på om lag 1,175 milliarder kroner i 2019.

Administrative konsekvenser

SPK har estimert at de samlede økte administrative konsekvensene for pensjonerings-området vil utgjøre i størrelsesorden 3 årsverk i 2019, i all hovedsak knyttet til manuell reberegning av pensjoner.

Det vil være ubetydelige systemkostnader og ubetydelige endring av dagens administrative kostnader for de etterfølgende årene, dvs. bare en engangseffekt i 2019.

Min vurdering

Stortinget sluttet seg til at samlet pensjon ikke skal øke som følge av utsatt uttak etter at den enkelte har kompensert for effekten av levealdersjusteringen, gjennom behandlingen av forslagene fra regjeringen Stoltenberg II i Prop 107 L (2009– 2010). Det går klart fram både av proposisjonen og av innstillingen fra arbeids- og sosialkomiteen at dette vil være effekten av de reglene som ble vedtatt. Når partene i 2009 sa nei til fleksibel tjenestepensjon og en ny og fleksibel AFP, og heller ville videreføre dagens bruttoordning og dagens AFP, må det etter min vurdering både gjelde de negative og de positive sidene ved bruttoordningen.

Forslaget vil innebære at disse årskullene får et pensjonssystem hvor de som slutter før 67 år ikke selv bærer kostnaden for tidliguttak, mens de som jobber lenge får gevinsten av sent uttak. Dette vil i praksis si at resultatet fra tariffoppgjøret i 2009 blir at offentlig ansatte overhode ikke bærer kostnadene ved tidliguttak, mens de får gevinsten ved sent uttak. Det vil gi et pensjonssystem for offentlig ansatte som gir klart høyere pensjonsnivåer enn det som gjaldt før pensjonsreformen og der kostnadene for dette må bæres av yngre generasjoner. Jeg mener at dette er urimelig.

Når privat sektor fikk fleksibel pensjon fra 2011, innebar dette at de både har fleksibilitet nedover og fleksibilitet oppover. De som tar ut pensjon tidlig må selv betale for dette i form av lavere årlig pensjon og de som tar ut pensjon sent får en gevinst i form av økt årlig pensjon. Jeg mener at dette bør henge sammen innenfor pensjonssystemet. Jeg mener det ikke er rimelig dersom offentlig ansatte får de samme fordelene med fleksibel pensjon som personer i privat sektor har fått, uten å ta ulempene med fleksibel pensjon som personer i privat sektor må bære.

Konsekvensen av at det ikke lyktes å bli enige om et fleksibelt pensjonssystem for offentlig ansatte i 2009 er at offentlig ansattes pensjonsnivå i liten grad påvirkes av avgangsalder. Ikke minst følger dette av at den gamle AFP-ordningen er videreført. De som står i jobb til 67 år eller lenger får typisk ikke høyere livsvarig pensjon enn personer som slutter når de er 62 år.

Dette er hovedgrunnen til at offentlig tjenestepensjon legges om fra og med 1963-kullet. Fra og med 1963-kullet skal offentlig tjenestepensjon ha fullt ut fleksible og nøytrale regler. Dette betyr både at den enkelte selv må betale for tidlig uttak, i form av lavere årlig pensjon, og at den enkelte får gevinsten med utsatt uttak, i form av høyere årlig pensjon.

Jeg mener det vil være urimelig sett i lys av den avtalen som ble inngått 3. mars at en for årskullene født før 1963 kun videreføre fordelene med dagens system uten å videreføre ulempene. Det forrykker premissene som lå til grunn når partene sa ja til avtalen fra 3. mars.

Jeg er uenig i premisset til forslagsstillerne om at det er en urett i dagens system som må rettes opp. De årskullene vi diskuterer får en samlet pensjon som er høyere enn bruttogarantien på 66 prosent, dersom de utsetter uttaket til de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen. Jeg vil minne om at bruttoordningen gir et løfte om samlet pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonen, ikke en bestemt fordeling av pensjon fra folketrygden og tjenestepensjonsordningen. Hvor mye som dekkes av folketrygden og hvor mye som dekkes av tjenestepensjonen bør være irrelevant i vurderingen av om regelverket er rimelig eller ikke.

Det er en innebygd egenskap ved bruttoordningen at tjenestepensjonen endres når folketrygden endres. Innstramminger i alderspensjon fra folketrygden gir økt tjenestepensjon, og når folketrygden blir gunstigere reduseres tjenestepensjonen. Etter pensjonsreformen har det skjedd flere andre endringer i folketrygden som har gitt grupper økt ytelse fra folketrygden. Minstenivåene i folketrygden ble for eksempel økt både i 2016, 2017, 2018 og skal også øke i 2019. De som omfattes av økningene i minstenivåene i folketrygden og som har offentlig tjenestepensjon, får redusert sin tjenestepensjon. Det har også for disse gruppene blitt argumentert for at tjenestepensjonen ikke skal reduseres.

Generelt har endringene i folketrygden de siste par tiårene gått i retning av gunstigere regler for lavtlønnede og mindre gunstige regler for høytlønnede. Dette har slått direkte ut i endringer i utbetalt tjenestepensjon. Fleksibelt uttak av alderspensjon fra folketrygden er en fordel for de som står lenge i jobb. Fleksibel alderspensjon med nøytrale uttaksregler er således en av de få endringene i folketrygden som også har bidratt til økt kompensasjons-rater for høytlønnede. Slik jeg ser det vil det ikke være rimelig at denne gruppen skal fritas fra de negative utslagene av samordning, når andre grupper av offentlig ansatte har fått samordnet bort alle økninger i folketrygden etter pensjonsreformen. Vi kan ikke ha et system hvor tjenestepensjonen kompenserer for alle innstramningene i folketrygden men hvor økninger i folketrygden gir fullt utslag i økt pensjon. Innenfor et gitt system, må det være enten eller. Etter min vurdering kan fleksibelt uttak av folketrygden etter nøytrale uttaksregler altså ikke være et argument for at offentlig tjenestepensjon skal øke utover bruttogarantien.

Jeg har registrert at i flere de sakene som omtales i media, er folketrygden ofte tatt ut før tjenestepensjonen. I slike tilfeller vil typisk ikke folketrygden øke selv om en fortsetter i jobb. Da blir resultatet at samlet årlig pensjon blir lavere ved å jobbe etter at forholdstallet er 1,000. Jeg vil understreke, og dette poenget mangler i de fremstillingene jeg har sett, at forventet utbetalt pensjon over livsløpet er upåvirket av at folketrygden er tatt ut før tjenestepensjonen. For en gitt avgangsalder er samlet pensjon i perioden som pensjonsmottaker uavhengig av om folketrygden tas ut før tjenestepensjonen. De som tar ut folketrygden før tjenestepensjonen får altså ikke lavere samlet pensjon over livsløpet enn de som tar ut folketrygden samtidig med tjenestepensjonen.

I forslaget blir det også pekt på at informasjon om de negative virkningene av reglene fra pensjonsleverandørene har vært mangelfull og uegnet til å rettlede de berørte lønnstakere om de pensjonsmessige konsekvensene av valg av avgangstidspunkt, og om fordeler og ulemper ved valg av tidspunkt for uttak av folketrygdpensjon. Hvorvidt det lønner seg å ta ut folketrygdpensjonen tidlig eller sent, vil avhenge av svært mange individuelle faktorer. Hverken Arbeids- og velferdsetaten eller leverandører av offentlig tjenestepensjon bør gi råd om når den enkelte skal ta ut folketrygden. Leverandører av offentlig tjenestepensjon bør imidlertid gi informasjon om konsekvensene av å utsette uttak av offentlig tjenestepensjon og om konsekvensene av å ta ut folketrygden før tjenestepensjonen.

Det er selvsagt umulig for meg å vurdere hvilken informasjon SPK eller KLP har gitt sine medlemmer i enkelttilfeller. Men jeg kan forsikre om at den informasjonen som nå finnes både på SPK og KLP sine hjemmesider er tydelig og informativ om konsekvensene både ved å jobbe etter at forholdstallet er 1,000 og ved å ta ut folketrygden før tjenestepensjonen. Det finnes også informasjon om ved hvilken uttaksalder ulike årskull når et forholdstall på 1,000. At tidlig uttak av alderspensjon fra folketrygden gir lavere årlig pensjon er videre en klar konsekvens av de nye reglene som har blitt tydelig kommunisert.

Avslutningsvis vil jeg også peke på noen problematiske sider ved å avgrense hvem som eventuelt skal omfattes av forslaget. Det er foreslått at lovendringen skal gis med virkning fra 2011. Jeg tolker at dette skal gjelde for alle som har sluttet å jobbe og som har fått samordningsfradraget levealdersjustert med et forholdstall som er lavere enn 1,000. Jeg vil her peke på at det også er flere som kan hevde at de har blitt negativt påvirket av gjeldende

regler. Hva med de som har sluttet å jobbe i visshet om at videre arbeid gir lav pensjonsmessig uttelling, der økningen i folketrygden motvirkes av lavere tjenestepensjon? De vil med rette kunne hevde at de hadde jobbet videre dersom de hadde fått pensjonsmessig uttelling for det. Det vil være umulig å skille tilfeller hvor den enkelte hadde fortsatt i jobb ved endrede regler fra tilfeller hvor den enkelte uansett ville sluttet i jobb. Jeg mener at også denne dimensjonen taler for at reglene ikke bør endres, hverken bakover eller for nye pensjonstilfeller.

Jeg mener, både på prinsipielt grunnlag og på grunn av de økonomiske konsekvensene, at regelverket ikke bør endres. Slik jeg ser det er det ingen urett i dagens lovverk. De som utsetter uttaket av pensjon til de har kompensert for effekten av levealdersjusteringen får like høy samlet pensjon som de ville fått uten pensjonsreformen og de får mer enn bruttogarantien. Innenfor et gitt system bør det etter mitt syn være enten eller når det gjelder fleksibilitet, ikke både og. De årskullene som i hovedsak vil bli berørt av forslaget (1944–1953-kullene) har i liten grad blitt omfattet av levealdersjusteringen. På grunn av den gradvise innfasingen av levealdersjusteringen gjennom forholdstallene (som etter forslag fra Regjeringen Stoltenberg II ble vedtatt av Stortinget 15. mai 2009), er forventet periode som pensjonist klart høyere enn det som ligger i forholdstallene. Disse årskullene vil altså få høye kompensasjonsnivåer og en høy samlet utbetaling over livsløpet med dagens system selv etter levealdersjustering. Gitt at prioriteringene gjennom statsbudsjettene forventet å bli tøffe i årene framover, mener jeg det vil være uklokt med en lovendring som vil gi om lag 15 milliarder kroner i økte utgifter for det offentlige, en merutgift som vil måtte betales av framtidens pensjonister og yrkesaktive.

Med hilsen

Anniken Hauglie